

STEV. 5 LETO IV
TEDNIK ZA POLITICNA, GOSPODARSKA IN KULTURNA VPRAŠANJA
Lastniki in izdajatelj: Okrajni odbor OF Croomelj, Kočevje in Novo mesto. Izdaja vsak petek. Odgovorni urednik: Tone Gosnik. Uredništvo in tiskarna: Novo mesto. Cesta komandanta Staneta 23. Poštni predal št. 1. Telefon uredništva in uprave 127. Tekoči račun pri Narodni banki. Novem mestu: 616-T-181. Letna naročnina 400 din, polletna 200 din, četrtletna 100 din. Tisk tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani

Dolenjski list

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE DOLENJSKIH OKRAJEV

Mnogo opreme, več izobrazbe in discipline je potrebno za okrepitev gasilstva v novomeškem okraju

Gasilstvo je najstarejša in hkrati najštevilnejša človekoljubna organizacija na Slovenskem. Osemdeset in več let že obstajajo pri nas gasilska društva, organizacije prostovoljcev, ki so ob vsaki uri in vsak čas pripravljene odhiteti na pomoč bližnjemu. Število prostovoljnih gasilcev se večja iz leta v leto, pa tudi naloge gasilstva se večajo. Če je gasilstvo potrebno v kapitalističnem državnem redu, da bdi nad privatnim imetjem in imetjem industrijalca-kapitalista, je toliko bolj potrebno v socialističnem družbenem redu, da varuje splošno ljudsko premoženje in zasebno lastnino posameznih državljanov. Prav iz tega razloga posveča ljudska oblast dokaj pozornosti prostovoljnemu gasilstvu in mu nudi pomoč, seveda v okviru možnosti, ki pa so bile dosedaj, iz razumljivih razlogov, res majhne. Prav tako pa je tudi res, da so naše množične organizacije kakor tudi posamezni ljudski odbori na podeželju dosedaj posvečali premalo pažnje gasilskim društvom in so poznali delo gasilcev samo iz vsakoletnih gasilskih veselic in kakšne parade. Šele v zadnjih dveh letih se je zanimanje za gasilstvo

na splošno tudi na podeželju povečalo. S tem pa je naše gasilstvo dobilo večji razmah in v letu 1952 napravilo krepak korak naprej. Število prostovoljnih gasilcev obojega spola v novomeškem okraju pomeni že lepo armado: 3434 ljudi je vedno pripravljenih v gasilskih vrstah za pomoč, kjer je potrebno. Ta armada gasilcev je organizirana v 65 gasilskih društvih in 9 industrijskih četah. Samo lani se je njihovo število povečalo za 10 %. Razveseljivo je, da je med njimi tudi 278 žena, 95 mladink in 312 mladincev od 14.—18. leta starosti. Razmeroma zelo malo je častniškega kadra, komaj 48 gasilskih častnikov s potrebno izobrazbo premore vsa ta gasilska armada v celotnem okraju. To je posledica precejšnjega zanimanja za strokovno izobrazbo članstva. Čeprav so danes dane veliko večje možnosti kot kdajkoli prej, se jih gasilci le slabo poslužujejo. Letos kaže, da se bo tudi v tem pogledu obrnilo na boljše. Januarja je odšlo v gasilsko šolo v Medvede 7 gasilcev, februarja pa jih bo šlo najmanj 17. Marca pa bodo šle v šolo izključno tovarišice-gasilke.

Vseh pet so zgradila društva iz lastnih sredstev ter s pomočjo ostalih organizacij in vseh prebivalcev. Poleg tega je bil postavljen stolp za sušenje cevi pri lesno industrijskem obratu v Straži, veliko domov pa je bilo popravljenih in obnovljenih. Društva so dobila lani štiri nove motorne brizgalne, in sicer: Podturen, ki je imel med vojno uničene vse gasilske naprave, Kamence, Prečna in Catež. Lani je bilo ustanovljeno novo gasilsko društvo v Hinjah, pubudo zanj je dal občinski ljudski odbor. To društvo je še brez vsakega orodja. Veliki požar v opekarini Zalog je bil opomin podjetjem, naj se bolj zanimajo za gasilsko organizacijo kot doslej, le pri PIONIRJU te zadeve, kot kaže, niso vzeli dovolj resno. Po predpisih gasilske varnostne službe bi morali imeti najmanj 48 usposobljenih gasilcev, pa jih nimajo niti deset in tudi navodil višjih gasilskih organizacij v podjetju dosedaj niso bogvejak upoštevali. Najlepši uspeh v lanskem letu so dosegli gasilci pri požaru v Zdražih, kjer je 11 gasilskih čet pod poveljstvom (Nadaljevanje na 2. strani)

Obširen gospodarski načrt občine Adlešiči

Novolizvoljeni občinski ljudski odbor Adlešiči je na svoji drugi redni seji sprejel triletni gospodarski načrt, ki ga je sestavil občinski gospodarski svet. V načrtu je predvidena komunalna, gradbena in kulturno prosvetna dejavnost, ki bo vsaj delno dvignila življenjske pogoje tega pasivnega in, lahko rečemo, zaostalega kraja. Med večjimi investicijami je gradnja zadružnega doma v Adlešičih; zanj bo prispeval občinski ljudski odbor milijon dinarjev. V domu bo imel svoje prostore tudi občinski ljudski odbor, ki se sedaj stiska v eni sami majhni in neprimerni sobi. V zadružnem domu se bo tudi razvijala domača obrt, ki lahko nudi prebivalstvu lep zaslužek. Druga, v načrtu predvidena naloga, je elektrifikacija še ostalih vasi v občini. Najprvo je treba elektrificirati vasi Gorenci, Vrhovci, Velika in Mala sela, kjer imajo notranjo napeljavo že gotovo, pripravljene drogeve in izkopenne jame za daljnovid. Tem vases bi sledila potegnitev daljnovoda preko Dolenje v Fučkovec in del Bednja, kot zadnji bi elektrificirali še vasi Pribinci in zgornji del Bednja, ki bi dobili tok iz transformatorja v Tribučah. V Bojance bo moral biti speljan daljnovid iz Stare lipe pri Vinici, ker je od tu

najbliže. Elektrifikacija vasi Marindol bo šla kot podaljšek iz Vrhovcev, dočim bo treba Miliče, Zuniče in Paunoviče verjetno priključiti na električno omrežje sosednje Hrvaške. Za vsa ta nujna dela bo moral občinski ljudski odbor najeti kredit, ker jih z lastnimi sredstvi ne bo zmogel. Med drugimi nalogami komunalne dejavnosti je nujno potrebna zgraditev vodnega bazena v Bojancih. Vprašanje vode za živino je tu posebno pereče. V poletni suši morajo voziti vodo 5 do 6 km daleč. Tudi nekatere vasi tik ob Kolpi imajo težave z vodo, ker ni prave poti do Kolpe in Izvrov. Potrebno je zgraditi dovozno pot do Kolpe za

Vsem občinskim odborom OF!

V mesecu »Dolenjskega lista«, s katerim smo začeli 19. decembra 1952, se je po zaslugi mnogih delavnih občinskih in vaških odborov OF naročilo na »Dolenjski list« lepo število novih naročnikov. Ker se posamezniki še vedno naročajo na glasilo OF dolenjskih okrajev, prosimo ponovno vse občinske odbore OF, da po celokupnem aktivu nadaljujejo s propagando za naročanje naših časopisov. Prav zdaj je čas, da uresničimo geslo po razširitvi tiskane besede v vsako našo hišo.

Od 19. decembra 1952 do dne 31. januarja 1953 je pridobil »Dolenjski list« naslednje število novih naročnikov:

v Beli krajini	671 nov. nar.
v okr. Kočevje	515 nov. nar.
v okr. Novo mesto	1341 nov. nar.

po raznih poštah v Sloveniji in FLRJ 257 nov. nar. iz inozemstva 86 nov. nar.

Skupno 2870 nov. nar.

Nadaljujmo z zbiranjem novih naročnikov v vsem letu 1953, da bomo lahko dvignili naklado »Dolenjskega lista« na 12.000 izvodov tedensko! V vsako hišo »Dolenjski list«!

Od tedna do tedna

V gosteh imamo zelo dragega soseda — grškega zunanjega ministra g. Stefanopolusa. Po obisku turškega zunanjega ministra in turške parlamentarne delegacije je to zdaj nov pomemben prispevek vsrestranskega sodelovanja treh balkanskih držav. Prebirajoč tuje liste, najdeš vse bolj pogosto in na vidnih mestih poročila o grško-jugoslovanskih razgovorih. Posebno se naglašajo, da bo skoraj sledila sklenitev trojnega obrambnega sporazuma, ki bo mogel preprečiti opozorit vsakega morebitnega napadala, da si balkanske države ne bodo pustile kratiti svobode in neodvisnosti. Trenutno se nimamo uradnega besedila o razgovorih g. Stefanopolusa in maršala Tita, smo pa lahko prepričani, da so rodili koristne in daljnosežne sadove.

Razen teh pomirjujočih vesti pa je v širnem svetu povzročil razburjenje Eisenhowerjev sklep, da bodo ZDA ukinile nevtralizacijo Formoze. Ta otok, ki je v oblasti Čangkajškove Kitajske, je Trumanova vlada blokirala, da bi tako preprečila morebitne nakane nekdanjih kitajskih oblastnikov in zmanjšala nevarnost novih zapletov v Aziji. Formozo bi Čangkajšek namreč mogel uporabiti kot oporišče za napade na kitajsko kopno. Od junija 1950, ko je predsednik Truman odredil nevtralizacijo Formoze, so tudi prenehale letalske in pomorske operacije kitajskih nacionalistov proti kopnem Eisenhowerjevemu ukazu o umiku sedme ameriške flote s Formoze pa je sledil tak odmev v svetu, da je zavladala splošna zaskrbljenost.

Najprej je predsednik Eisenhower, ko je nakazoval splošne smernice bodoče ameriške zunanje politike na zasedanju Kongresa, opravičil svoj sklep o Formozi s tem, da njegova vlada ne bo nadaljevala z zaščito pekinške Kitajske pred Čangkajškom, pristavil pa je, da naj za vsem tem nihče ne išče kakih napadalnih namenov. Toda drugje so s večjim nezaupanjem sprejeli zadevo s Formozo. Britanska vlada je sporočila svojim kolegom v Washingtonu, da ne soglašajo povsem s umikom 7. flote. Predstavljamo si lahko, da je v širih političnih krogih — če že vlada pokaže zaskrbljenost — še več neodobranja. V angleškem tisku so že celo načeli vprašanje angleško-ameriških odnosov.

Precejšnija pomena je tudi odmev v Indiji, saj vemo, da si ta država prizadeva utrditi mir v Aziji in poskrbeti za večje zbliznanje z ostalim svetom. Indijsko javno mnenje je s precejšnjim nasprotovanjem sprejelo Eisenhowerjev sklep. Posamezni članki so prinesli članke z naslovi »Grožnje druge fronte na Kitajskem«, »Ali prinaša Eisenhower vojno v Azijo?«, in podobnimi. Navsezadnje so se tudi v Ameriki mnogi glasovi postavili gladi po robu. Nekle neodvisni senator je imenoval Eisenhowerjev sklep »nesrečno potezo, ki utegne napeljati vodo na sovjetski mlins«. Splošno pa sodijo, da je Eisenhower odločno nasel delamitog svojih desničarskih sodelavcev in zato pričakuje, da bo odpor v Kongresu mogel omiliti sedanjo krizo okrog azijskega vprašanja.

V tem zapletu od začetku Eisenhowerjeve vladavine, si dva visoka državnik nova ameriške uprave — ministra Dulles in Stassen — razgledujeta položaj v Evropi in sta prepotovala še Italijo, Francijo, Anglijo in še nekatere zahodnoevropske države. Po njunem povratku v Washington bo verjetno, mogoče še marsikaj novega zvedeti o nadaljnjih zunanje-političnih odnosih ZDA. Za zdaj vemo le to, kar je na povelje Eisenhower, da »ZDA ne bodo pustile zaslužiti nobenega naroda«, in da bodo podpirale vzajemno varnost.

Pet gasilskih domov, štiri motorne brizgalne, cevi pa samo 255 metrov

Oprema in orodje gasilskih društev je še vedno skrajno revno. Najmanj 25 društev potrebuje motorne brizgalne, kakih devet društev pa nima sploh nobenega gasilskega orodja ali pripomočkov! Najbolj kritično je vprašanje dobrih cevi. Samo 255 metrov so jih dobila društva v lanskem letu. Zato je okrajna gasilska zveza dala v seznam potreb za 1953. leto tudi 25 motornih brizgal in najmanj 8000 metrov cevi. Pet gasilskih avtomobilov v okraju je nerabnih, potrebni so nujnega popravila in novih gum. Take neuporabne avtomobile imajo društva v Mokronogu, Veliki Loki, Skocjanu, Sentjerneju in v Prečni. Lani je bilo zgrajenih pet gasilskih domov: v Podturnu, Ostrogu, Sentlovrencu, Lukovcu in na Račjem selu.

Za spomenik padlim borcem in talcem NOB v Novem mestu so prispevali

Mestni odbor Zveze borcev v Novem mestu objavlja seznam prispevkov, namenjenih postavitvi umetniškega spomenika padlim borcem in talcem v NOB in prosi hkrati vse delovne kolektive, sindikalne podružnice, društva, organizacije, ustanove in zasebnike, da po svojih možnostih prispevajo k zbirki za spomenik. Doslej so prispevali: Lesno industrijsko podjetje Novo mesto 500.000 din; Vida Tomšič, Ljubljana, 3000 din; dr. Globevnik Josip, Ljubljana, 500 din; Ivanetič Marko, Beograd, 500 din; Sindikalna podružnica gostincev, Novo mesto, 5000 din; nica gostincev, Novo mesto, 15.000 Industrija perila, Novo mesto, 15.000 din; Sindikalna podružnica Zdravstveni dom Novo mesto 5000 din; Bevc Adolf, mizar, Novo mesto, 500 din; Tekstilna tovarna Novo mesto 200.000 din; Remont Novo mesto 13.000 din; Okrajno gradbeno podjetje »Krka«, Novo mesto, 20.000 din.

Aktivno delo mladine na Kočevskem

Tekmovanje in priprave za kongres Ljudske mladine Jugoslavije ter na čast kongresa Ljudske fronte Jugoslavije in Osvojitve fronte Slovenije je razvijalo tudi mladinske organizacije v kočevskem okraju. Mladina aktivno sodeluje pri volitvah delegatov za Frontna kongresa, obenem pa se pripravljajo na občinske mladinske konference, ki bodo februarja v vseh občinah. Veliko pozornost posvečajo mladinske organizacije članstvu pred kongresom in sodelovanju v mladinski neorganizirane mladine. Na novo je bilo sprejetih že v kratkem času nad 400 članov. Prav tako je bilo na novo postavljenih več mladinskih aktivov v občini Velike Lašče in Dobropolje. Tudi v samem Kočevju se je delo mladine poživilo. Na volitvah delegatov za občinsko konferenco mladina obenem razpravlja o dosedanjem delu in pripravila načrte za bodoče. Znanost se je razmahnilo delo mladinskih aktivov v mestnih podjetjih, kjer je dolga časa vladalo pravo umrtje. Podobno je tudi v trgovskih podjetjih, le v podjetju »ZIDAR« za vedno spe Zalostno je dejstvo, da je med mladino v tem podjetju precej slabih mladincev, zlasti v ključniškem obratu. Bi grečo raje v kavarno kot na mladinski seestanek. Ni volilo bolje niti v kloparskem podjetju, mestni šiviljski delavnici, pekarni in drugod. Na glede na te posamezne primere je pa tudi veliko lepih primerov aktivnega udeleževanja mladine, zlasti pri študiju in kulturno-prosvetnem delu. V Loškem potoku Mozilju, Velikih Laščah, Karlovcih, Podpraski in Kotu pri Ribnici je mladina od jeseni do sedaj dala veliko prireditev sama ali pa je polnopravno pomagala pri njihovi izvedbi. Vzlezen je primer novostanovljenega aktivca v Podki, občina Veselje, kjer je bil postavljen na izredno dolgo mladinsko izbo. V organizaciji so dosedaj vključili nad 30 mladincev in mladink. Na seštanek, na katerem so razpravljali, kako bi začeli a kulturno-prosvetnim delom so povabili tudi sekretarja okrajnega komiteja LMS in sosednih aktiv. Odlučili so se, da začne takoj s pripravo igre, za vodstvo in pomoč na so naprosili domačo učiteljico. Kot nimaše primerne dvorane, so sklenili da bodo priredili igro pod nekim zvozemem, ki ga pa bodo prej primerno uradili. Redno plačujejo članarino in vsi njeni imajo že legitimacije. Tudi na nižji gimnaziji v Ribnici in

Zimska podoba

Spomenik na Rabu

Glavni odbor Zveze borcev Slovenije je sklenil postaviti spomenik na otoku Rabu, kjer je bilo med vojno veliko koncentracijsko taborišče, v katerem so italijanski fašisti ubili nad 4000 Slovencev. Načrt za spomenik, ki bo odkrit 9. septembra 1953 na 10-letnico kapitulacije Italije, je napravil arhitekt Ravnikar.

Na okrajni konferenci OF v Novem mestu so bili izvoljeni delegati za kongres Ljudske fronte

V nedeljo 1. februarja je bila v Novem mestu okrajna konferenca OF, katera se je udeležili poleg članov okrajnega izvršilnega odbora tudi izvoljeni delegati vseh osnovnih organizacij Fronte v okraju, razen delegatov iz Suhe krajine, ki se konference niso udeležili zaradi izostalega avtobusa. Po izčrpnem poročilu sekretarja okrajnega odbora OF tovariša Toneta Počrvine in pripombah o konkretnem delu organizacije in njenih nalogah, ki jih je podal predsednik okrajnega odbora OF tovariš Jože Borštnar, se je razvila razprava o dosedanjem delu, napakah in uspehih ter bodočih nalogah. V razpravi so delegati zlasti živo razpravljali o preimenovanju Fronte v Socialistično zvezo delovnih ljudi in preimenovanje toplo pozdravili. Precej so razpravljali o podcenjevanju Fronte v nekaterih vaseh s strani članov Zveze komunistov. o zanemarjanju rednih sestankov in ideološke izobrazbe članov.

Vrhovce, Marindol in Miliče. Do vasi Mala sela je treba razširiti občinsko pot, da bo po nji mogoč prevoz tudi z avtomobil. Velik gospodarski pomen ob imel tudi podaljšek ceste čez Bukovje do Bojane in Vinice. Cesta Zunič—Preloka bo na odseku naše občine temeljito popravljena. Za lažji dostop do Kolpe bo popravljena pot čez vas Beden, tako da bo za prebivalce Pribincev olajšan prevoz po bližnji do Kolpe, s čimer jim bo posebno ustrezno v poletni suši, ko morajo voziti vodo.

Sprejetih je bilo še več pomembnih gospodarskih sklepov tudi glede splošne čistoče in higijene. Občina bo prispevala za zgraditev broda na Kolpi, urenila prostor za sejmišče in postavila tehnično Sejmi za našo občino so že odobrili, ko bo veterinar še pregledal določeni prostor za sejmišče, se bo takoj pričelo z urejevanjem. Vsak odbornik je še posebej dolžan skrbeti v svoji vasi za čistočo in red. Ker je še vedno veliko primerov, da odteka gnojnica na cesti in javne poti, bo med važnimi prizadevanji občinskega ljudskega odbora tudi urejanje sodobnih gnojšč.

Velike in odgovorne naloge je nase prevzel občinski ljudski odbor, toda ob razumevanju in podpori vseh prebivalcev in pomoči višjih organov ljudske oblasti jih bo prav gotovo uresničil, kajti njih uresničenje je osnovni pogoj za izboljšanje življenjskih pogojev naših ljudi.

V. P.

Vremenska napoved
za čas od 6. do 15. februarja
Pogoste snežne padavine, zlasti okrog 6. in 12. februarja. Obenem precej hud mraz. Okrog 14. februarja jasno in izredno hud mraz.

V vsako hišo Dolenjski list!

VATIKAN LJUBI DENAR

Po zadnji aferi vatikanskega prelata Cippica so se svetovni časopisi malo podrobneje razpisali tudi o zemskih blagih Petrove stolice. Ti blagi, ki jih poseduje Kristusov naslednik in njegov dvor — Vatikan, so tako veliki, da ugotavlja italijanska revija »Oggie«, da je Vatikan med največjimi finančnimi silami sveta in je njegova zakladnica prva za zakladnico Združenih držav. Nemara bi bil Kristus in njegovi revni galilejski ribiči presneto v zadregi, če bi dandanes stopili v Vatikan — seveda, če bi ta praktični proletarij sploh pustili v kroge visokih in petičnih cerkvenih dostojanstvenikov.

Podatke o velebanem poslovanju Vatikanu in njegovih finančah, ki so jih pridobili nekateri listi, je »Osservatore romano«, uradno glasilo Vatikanu, pobijal samo s trditvijo, da so številke »fantastične« in da Vatikan potrebuje kapital za opravljanje svoje »misionarske naloge«. Kako so neki misionarji Peter in njegovi?

V lasti ali pod kontrolo Vatikanu je večina velikih in malih italijanskih bank. Vatikan je soudeležen pri italijanski električni industriji, ki daje najbolj mastne dobičke, poseduje delnice velikih trustov in podobno. Nominalna vrednost delnic, ki so last Vatikanu, znaša po oceni strokovnjakov čez 500 milijard lir, toda stvarna vrednost je danes gotovo nekaj tisoč milijard lir.

Vatikan pa posluje tudi izven Italije. Tako je na primer delničar znan družbe Standard Oil, ameriškega trusta Amerikanskega tobaca comp. in obveznic federalne vlade ZDA. V svoji zbirki donosnih delnic ima tudi tisoč delnic Švedskega prekopa. Malokoli ve, da je Vatikan celo delničar — igralnice v Monte Carlu, znane po škandalih in finančnih aferah.

Pa ne samo delnic in denarja, Vatikan je tudi najmočnejši lastnik nepremičnin v Italiji. Je sploh težko naštetih, kaj mu vse pripada. Samo v »svetnem letu« 1950 je Vatikan sezidal v Rimu vrsto hotelov in restavracij. Zgradil so cele četrti, razen tega so kupili od rimske občine veliko zgradb, ki jih je kasneje Vatikan drago prodal.

Da pa vsi ti finančni posli v redu

potekajo, ima Vatikan na vseh važnih položajih postavljene sorodnike papeža in vplivnih cerkvenih dostojanstvenikov. Služabniki Vatikanu so povezani med seboj s stoterimi rodbinskimi, finančnimi in trgovskimi vezmi. Člani Vatikanu sedijo v upravnih bank, so zastopani v podjetjih, so pa tudi direktorji visokih bančnih zavodov. Skratka, med vatikanskimi ljudmi ni duha ne sluha o nekdanjih ubogih ribičih iz Galileje.

Papeževe ljubce do denarja izvira še iz časov, ko so bili papeži močni svetovni gospodarji; v modernih časih so papeži le modernizirali način pridobivanja bogastva (banke, trusti, prekupčevanja in podobno).

Težko je verjeti, da si Vatikan kopiči bogastvo le zaradi svojega dušnopastirskega poslanstva in svetu. Njegova skrb za duše ima včasih kaj čudno obliko (na primer v najnovijem času).

Vatikan je s svojimi denarnimi sredstvi preselil tisoče ustašev in drugih vojnih zločincev iz Italije v Južno Ameriko in jim tam zagotovil sredstva za življenje. Ali je to »misionarska naloga«, o kateri govori uradno glasilo Vatikanu?

Nekateri komunisti se ne morejo otresti starega, ozkega načina dela

Sesti kongres ZKJ je nad vse važen zgodovinski dogodek za naš nadaljnji politični in gospodarski razvoj. Jasno je dokazal pravilnost naše poti do sedaj, točno orisal sedanji politični položaj v svetu in nakazal smernice in poti naše nadaljnje graditve socializma. Bogato gradivo VI. kongresa je izredno dragocen študijski material za vse naše ljudi. V prvi vrsti pa se morajo z njim seznaniti člani Zveze komunistov. Sesti kongres je sprejel tudi novi statut Zveze komunistov Jugoslavije, kateri med drugim določeno pravi, da je delo komunistov javno, med delovnimi množicami. To se pravi, da vsakdo lahko prisostvuje sestankom Zveze komunistov, dolžnost komunistov pa je, da povabijo na svoj sestanek frontovce in člane drugih organizacij.

Prav v pogledu javnega dela pa komunisti v pogledu organizacije ZK še vedno gredo po stari poti. Imajo sicer študijske in organizacijske sestanke, toda nanje ne povabijo nečlanov, kar je v popolnem nasprotju z določbami statuta in vlozi ZK v današnji stvarnosti. Se največ greše v tem oziru osnovne organizacije ZK na območju Novega mesta, pa tudi na podeželju je še vedno najti tako zaprtost vase. Imajo sicer redne študijske in organizacijske sestanke, toda samo za člane ZK, nečla-

nov ne vabijo, niti jih ne obveste, kje in kdaj imajo sestanke ter o čem bodo razpravljali.

Določila novega statuta in smernice za delo so pravilno razumeli komunisti v Otočcu, Podtarnu, Zuzemberku in Rakovniku. Imajo redne študijske sestanke, ki jim vedno prisostvujejo tudi nečlani, zlasti mladina. To so oblike množičnih izobraževalnih tečajev, na katerih to zimo študirajo material šestega kongresa ZKJ. Tako bi morale delati vse osnovne organizacije. Ozkost in izoliranost dela komunistov je, poudarjamo še enkrat, v nasprotju določil statuta; ta statut pa so prav gotovo vsi komunisti dobro preštudirali.

Okrajni komite ZKS Novo mesto je organiziral štiridnevne seminarje za sekretarje osnovnih organizacij in člane občinskih komitejev. Na teh seminarjih obravnavajo gradivo VI. kongresa in druge konkretne naloge, ki stoje pred organizacijo. Taki seminarji so bili do sedaj v Smihelu, Trebnjem in Dolenjskih Toplicah. V Novem mestu pa je pet mesečni tečaj za člane Zveze komunistov. Člani, ki posejajo te seminarje in tečaj, bodo lahko pomagali osnovnim organizacijam pri študiju in ostalih nalogah komunistov med delovnimi množicami.

GASILSTVO V NOVOMEŠKEM OKRAJU

(Nadaljevanje s 1. stran)

sektorskega poveljnika Poldeta Švala z odličnim napadom obkolilo ogenj in navzlic slamtanim streham in strnjenoščni naselja omejilo požar ter rešilo vas velike nevarnosti. Značilen je bil tudi primer v Korinju pri Ambrusu, kjer je izbruhnil požar sredi strnjениh vasi s slamo pokritih hiš. V bližini sta bila samo dva gasilca. S pomočjo učiteljice in nekaj otrok sta hitro prinesla na kraj požara vaško brigzalno in tako preprečila, da se požar ni razširil na sosednje hiše.

Zelo slaba je še disciplina posameznih društev do višjih organizacij. Pošiljanje poročil je skrajno slabo, zato tudi okrajna gasilska zveza ne more imeti točnega pregleda nad stanjem društev. Ponekod je v društvih med člani še tu in tam precej stare miselnosti in politične kratkovidnosti, ki ni v čast današnjemu gasilstvu. Tudi plačevanje članarine gre trdo in samo za lansko leto dolgujejo društva okrajni zvezi skoraj 100.000 dinarjev članarine. Ob tej priliki mislimo, da je treba postaviti vprašanje, v koliko je sploh pravilno, da člani prostovoljnih aktiv-

nih gasilskih edinic, torej ljudje, ki so se prostovoljno odločili za brezplačno pomoč bližnjemu, plačujejo še članarino, čeprav ni visoka.

Dokaj čudni so tudi odnosi med gasilskim društvom in političnimi organizacijami v Ostrogu pri Sentjerneju. Gasilsko društvo je lani zgradilo nov gasilski dom sredi vasi. Za prostor se je bila razvila ostra borba, ki meče čudno luč na politične organizacije v tej vasi in na bivši krajevni ljudski odbor na Prekoplu. KLO se je prvotno strinjalo z razlastitvijo koščka zanemarjenega vrta nekoga starega samskega lastnika, ki ima več kot dovolj zemlje in ni hotel društvu prodati po 100 din kvadratni meter tega prostora, kjer je v bližini prej stal manjši gasilski dom. Pozneje, ko je bila lokacija že končana in odločba izdana ter pravomočna, pa je ravno krajevni ljudski odbor proti nji napravil pritožbo, ki seveda ni imela več nobenega uspeha. Dom je postavljen brez sodelovanja Fronte in ostalih političnih organizacij. Za uro, ko je bila določena otvoritev doma, je vaški odbor OF sklical na drugem koncu vasi množični sestanek. V septembru je nekdo noč nekdo razbil vrata in okna na orodjarni novega doma.

Smolo so imeli tudi gasilci v Repčah pri Trebnjem. Hočejo si postaviti dom. Ker je lani dobro obrodil krompir in je imel visoko ceno, so šli od kmeta in kmeta ter zbirali prostovoljne prispevke v krompirju, katerega so namenavali prodati, denar pa porabiti za postavitev doma. Zbrali so na ta način 15.000 kilogramov krompirja, kar pomeni vrednost okrog 220.000 din. Ker pa baže niso imeli za zbiranje prostovoljnih prispevkov oblastnega dovoljenja, jim je bil krompir zaplenjen.

Ker so sedaj ravnokar v teku letne skupščine gasilskih društev, na katerih bo prišlo na dan še več raznih problemov in bodo te pravzaprav dale še pravo sliko o stanju gasilstva novomeškega okraja, bomo o teh problemih, zlasti o naporih za strokovno usposobljenost gasilcev, še pisali.

Novi odborniki ljudskega odbora mestne občine Ročevje

V novo izvoljenem ljudskem odboru mestne občine Ročevje so naslednji tovariši: »Ivan Jozef, kmetijski delavec, Zajete polje; Bradec Ivan, voznik, Dolga vas; Korčič Franc, delavec, Dolga vas; Kurtač Janko, gostinski poslovodja, Livod; Ing Volk Savo, agronom, Onek; Salamon Ignac, kmet delavec, Ovišterji; Barle Franc, upokojenec, Solka vas; Cingerle Abel, strojnik na rudniku Ročevje; Majnik Janko, mehanik, Zelje; Zupančič Anton, delavec, Klinja vas; Briški Matija, trg. poslovodja, Stara cerkev; Mikulič Janez, gozdar, Goranje; Korčok Franc, kmetijski delavec, Ložine; Zela Alojzij, železničar, Koblerji; Gačnik Alojz, delavec, Mlaka; Trpin Franc, namestnik, Slovenska vas; Koba Ivan, delavec, Brog; Hovecvar Anton, voznik, Polom; Lenič Rado, kmetijski delavec, Stari log; Čero Peter,

namestnik. Ročevje; Nagode Ignac, direktor drž. posredstva, Ročevje; Osedek Marko, veterinar, Ročevje; Zaje Plako, sodar, Ročevje; Rigler Janec, namestnik, Ročevje; Pintar Maks, gozdar, Mahovnik; Zaimc Mitja, upokojenec, Ročevje; Brečko Ivan, skladatelj, Ročevje; Kuk Anton, delavec, Ročevje; Kamšek Ignac, namestnik, Ročevje; Sovre Anton, delovodja na rudniku Ročevje.

Za predsednika občine je bil ponovno izvoljen tov. Rigler Janec, za podpredsednika pa Sovre Anton, ki je tudi predsednik Sveta za gospodarstvo. Predsednik Sveta za komunale zadeve je Osedek Marko, predsednik Sveta za kulturno in prosveto Brečko Ivan, predsednik Sveta za socialno skrbstvo in zdravstvo pa Kamšek Ignac.

Kako je s postajami v Mirenski dolini

Zelani in predlaskim je Dolenjski list pograjal merodajne forume v mirenski dolini, kako to, da je večina železniških postaj na progi Trebnje—Svetnica takih, kakor da še vedno divjajo boji okrog njih. Na Mirni in v Mokronogu so se bili sicer nekoliko zganili, potem pa spet lepo zadremali in pustili neometane stene, da javno vse kažejo svoja rebra. Postajališči Rakovnik in Pijavice sta imeli pred vojno vsaj skromno lopo, danes pa morajo potniki čakati na prostem, pa naj bo burja ali dež ali sneg, kar za upravo železnice in krajevnih oblastí z oziroma na potnike ni socialno, še manj pa socialistično. Čuli smo, da bi kmetje prav radi pripevali les za tako skromno barako, ker je pa to stvar železnice, mora seveda le ona prva začeti, če ji že pobudo dajejo drugi. Kako so lepo skupaj poprijeli na Gomili pri Mirni in postavili prav čedno postajico. Dajte, Mirenčani, zganite se, tisti, ki imate besedo, in pritisnite še na upravo železnice. Sicer bomo mislili, da je nekoč slavni višnjanski polž prestavil svojo rezidenco v vašo dolino, ko gre vse tako po polževo, čeprav imate vlak...

Z ekskurzijo „Naravoslovnega krožka“

Oktober 1952 se je sprožila misel za ogled železarne na Jesenicah in Litostroju v Ljubljani. Oboroženi z raznimi dovoljenji in podporo Okrajnega sveta za kulturo in prosveto v Novem mestu, je 19. januarja 1953 krenilo 22 ljudi z vlakom proti Ljubljani. Da izkoristimo čas, smo si najprej ogledali Univerzitetno knjižnico, potem pa smo šli v Litostrojo.

O našem prihodu je vratar takoj obvestil vodnika, ki je kmalu prišel, nas prejel in odšel smo v kateri dela blizu 260 delavcev. Modelarna — tu izdelujejo načrtih iz lesa modele za izdelavo kalupov. Modro pobarvani deli za lito železo, rdeči za jeklene, rumeni za medeninate in črni za stržene. Oddelek za izdelovanje kalupov iz peska in drugih primernih — lani in okvirni ali v tleh z okvirji. Tu je pripravna za vlitvanje železa ali jekla. Elektroplovčar z ogromnimi elektrodama, ki se avtomatično premikata in razni čebri iz katerih teče žareča tekoča snov v kalupe. Surovo vlitve kose čistijo z brusni na električni pogon vse surove navlake.

Prišli smo v tovarno — ogromno dvorano. V njej je polno strojev: tu so stružnice, vrtniški stroji, nabirniki in drugo, v vseli velikosti in različnega izvora, od domačih do angleških, francoskih, nemških in švicarskih. Tu izdelujejo zobata kolesa »seh velikosti in oblik, tam sestavljajo precizne elektromotorje. Kako se kadi izpod rezila, na katero je usmerjen curek mazavega olja za hlajenje. Dvajset do trideset valjencev ob domačih stružnicah suše, usmerja, upravlja — tako so zatopljeni v svoje delo, da nas skoraj ne vidijo. In turbine, velike, male »Peltonove«, »Francisove«. Oddelek z največjimi stroji — skobeljniki — za vodovodno in navpično obdelavo, za krožno — vrtniški stroji itd. Kar čudi še, kako hitro se ogromna železna plošča zgleda. Najhujše jeklo za precizne dele! Vse nože smo skrbeli, mazali s terpentinom pa nam je pomagalo pravi spremljevalec. Pri teh strojih delajo le strokovnjaki-specialisti, sicer grede milijoni v nič. In zaključek: turbine, spiralna obliža za turbine — vse za naše hidrocentralne. Nekaj izdelkov je že v zaboljih in žerjavu na tračnicah nad nami čakajo na delo.

Jesenice! Čakali so nas; kar prijetno smo prenočili. Zjutraj nas je sprejel veter s plavin, tako da pri tekočem železu nismo čutili nobene toplote. Na direkiji železarne smo se ločili v dve skupini. Nas vodil je mlad fant iz srednjetehtne industrijske šole, ki je zaposlen tudi v tovarni. Plavž, ruda (rjavi železovec), koka, topilo. Praženje rude za zgostitev drobcov. Čiščenje plavžnih plinov in segregiranje zraka z njimi na vsaj 600 stopinj C, ki ga pihajo v plavž. Strije ogromni Kaverpiji stoji že čakajo, da bodo to delo bolje opravili in prihranili mnogo koka. Močan plavžar, doma iz Zrloga ob Krki, nas seznanil z delom plavža. Pogledamo skozi barvano steklo v notranjost, kjer pljuska ob steno staljeno železo pri 1600 stopinjah C. Odprtina ob dnu plavža: rdeče žareče železo črta kot bister potok po žlebu v šebre na vagonih, ki jih je pripeljala lokomotiva. »Kakor voda teče« je vzkliznila deklacija. Da, kot voda — rdeči, žareče železo — surovo železo — grodelj. Pet Martinov pripravlja jeklo iz starega železa in grodelja. Jeklo nato še plemenitijo z dodatki nikla, kroma, mangana, vanadija itd. in vlitvajo v kokele in kalupe.

Posebna hitrost in spretnost je potrebna pri izdelovanju žele, ki šviga kot žareča kača. Izdelovanje pločevine, žeblice vseh velikosti in debelin te kar glasi. Oddelek za kaljenje jekla, za izdelovanje orodja, električno varjenje cevi, izdelovanje ognje-stalne opeke na veliko — kakšen prah! Tu počinkajo žico in pločevino, tu izdelujejo elektrode za elektrovarjenje. Za promet skrbe povod žerjavi, ki se vozijo nad nami. Oddelek, kjer zavijajo in odpošiljajo izdelke. Vidimo še električno centralo, novo pražarno in kaverpeje.

Ko sta se skupini zopet strnili, je vsak imel kaj povedati, kar se mu je najbolj vtisnilo v spomin. Vsi pa smo čutili kaj pomenilo železo, jeklo, delo z njim in njegovi izdelki za nas — za človeštvo. Pridobilimo znanje bomo prenesli na naše občine in sodržavljane, da se s tem pokazemo hvaležne in koristne za naklonjeno podporo.

Viktor Fabjan

FRANČEK SAJE

PREZIR IN OBUP usoda belih emigrantov

Sebe in svoje sobrate Rožman tolaži, da so izseljenci »ta leta, kar smo med njimi, imeli priložnost nas osebno spoznati kakšni smo. Mogli so se prepričati, da nismo taki krvoloki, izdajalci svojega naroda in sotrudniki narodnih sovražnikov, kakor nas je nasprotna propaganda slikala.

Gregorij kot vedno tudi tokrat računa le na lahkovernost terciark, ki imajo vsako besedo, ki pride iz »gospodovih« ust, za »resnico božjo«, pa čeprav je še tako za lase privlečena laž, za katero se po Rožmanovih besedah zmeraj skriva »režeči se obraz budičeve«.

Kako naj ljudje spoznajo, da kaplan Wolbang, ki je lani spomladl po »misionarjenju« na Kitajskem odšel v »mistonje« v Ameriko, ni krvolok, ki v Ameriki ni nikogar ubil? Vedo pa, da je ta »sveti satan« kot adjutant Rupnikovega švabranskega bataljona v Novem mestu polovili na desetine Novomeščanov in jih ukazal poklati. Tudi »prečastiti« Nande Babnik sedaj na Holandskem ne more izročiti gestapovcem in Wolbangu dolgih spisov Novomeščanov, da bi jih beli krvniki pomorili ali v najboljšem primeru poslali v Dachau. Pripadniki kriminalnih domobranskih jurisnih bataljonov sedaj kot »ubogi politični begunci« prav tako nimajo več prestih rok za neumisljeno pobijanje in ropanje. Celot sam »prezvišeni« Rožman ne more več

sprejeti novega Mussolinijevega odklovanja, niti ne more švabobrncev zaprisegati Hitlerju itd.

Naši pošteni izseljenci pa ne spoznavajo in ne ocenjujejo belih ubežnikov po njihovih sedanjih obrazih, temveč po njihovih dejanjih v dobi okupacije in po njihovem odnosu v emigraciji do svobodne domovine ter do vsega demokratskega v svetu. Tega se zavedajo tudi belogardistični emigranti. Zato pa mora dekan Škerbec na stara leta toliko pisariti, kako so se belogardisti »borili proti okupatorju« in partizani — »sodelovali z okupatorjem«. V članku »Mednarodno pravo — okupacija in partizanstvo« je tudi »dokazala«, da Rožman, Rupnik, Hačin in drugi vojni zločinci sploh niso bili »kvislinzi ne izdajalci«.

V knjigi »Belogardizem« sem na stotinah stranek prikazal Rožmanovo hlapčevsko uslužnost italijanskim fašistom in njegovo vlogo pri organiziranju belogardističnega narodnega izdajstva. Vedno pa se še najdejo kaki Rožmanovi dokumenti, po njegovem zdaj le — »slajzna propaganda«, ki z novih strani osvetljuje, kako je Gregorio po Škerbečevih besedah »se korist prebivalstva večkrat občeval s predstavniki okupacijskih oblastí«.

Ob božičnih rajcijah 1942. leta so belogardisti aretirali okrog 1000 Ljubljancanov, jih odvedli v svoj »starovež« v belgijski vojašnici in jih izročili italijanskim fašistom. Hkrati se je Rož-

man dogovoril z generalom Gambaro, da bodo fašistični okupatorji osvobodili vse tiste internirance, ki so jih italijanski komandanti med rusko ofenzivo poslali v internacijo, ker iz župnišč niso pravočasno dobili seznamov »pravovernih«. V zahvalo za prostost so povratniki morali priti za okupatorjevo orožje in iti v boj proti lastnim bratom.

Po tem dogovoru je Rožman izdal svojim župnikom tajna ciklostirana »navodila za vrnitev internirancev, ki sem jih šele nedavno našel v arhivu pobeglega vrhniškega dekana Cirila Milaveca. Navodila pravijo:

»1. Seznanj naj bodo vestno in strogo sestavljeni po sledečih vidikih:

a) na seznamu ne smejo biti tisti, ki so komunističnega ali OF misljenja;

b) na seznamu ne smejo tisti, ki so delali za OF, ali ki so bili pri partizanih v gozdu, čeprav so se javili sami oblastí. Ti pridejo morda pozneje na vrsto, če bo dokazana njihova nedolžnost;

c) prav tako ne pridejo na seznam tisti, ki so se v taborišču »spreobrili« iz partizanstva v protipartizanstvo.

Od vestnosti in pametne strogoosti, z ozirom na ta navodila, je odvisen uspeh seznama. Če bodo na seznamu simpatizerji OF, bo vojaška oblast zavrnila vse sezname. Ne kličite nazaj povzočiteljev in pomagačev nesreče!«

V naslednji točki predpisujejo Rožmanova navodila tale postopek:

1. pošlje naravnost na Ordinariat, ali 2. ga izroči komandantu vojaške posadke v kraju, naj ga po svoji komandi takoj pošlje na Komando armadnega zbora.

Drugi način bo hitrejši in bo za komando enostavnejši. Kjerkoli ta drugi način ne bi bil mogoč, naj seznam župnik prinese, ali pošlje na Ordinariat, ali izroči zastopniku Ordinariata, ali izroči zastopniku Ordinariata, ki se bo oglašil, in samo njemu!

Seznam naj ne nosi nobenega priporočila in nobenega podpisa: če bo poslan Ordinariatu ali zanj izročan, naj mu župnik doda spremno izjavo, s podpisom in štampiljko, glede zanesljivosti v seznamu navedenih.

V vsakem primeru pa, ko bo župnik predal seznam komandantu posadke, naj kopijo seznama takoj pošlje Ordinariatu z navedbo, kdaj in komu je izročil original...

Pospebej opozarjamo:

1. Da je v interesu župnikov, da vsa akcija ostane tajna.
2. Da se gg. župniki glede imen, ki pridejo na sezname, sporazumejo s krajevno protikomunistično ednico.
3. Da naj se seznanj izdelajo čimprej, vendar pa z veliko vestnostjo.

Župniki so podpisovali in »priporočali« tudi prošnje, ki so jim jih nosili nekateri svojci »nepravovernih internirancev. Toda take prošnje, če so jih sploh odposlali, so v Ljubljani po dogovorjenih oznakah romale v koš. Tako je Rožman s svojo belogardistično duhovščino »slajšal bedo« in »preprečeval krivice«.

USPEL SEMINAR za člane občinskih komitejev v Metliki

Okrajni komitej ZKS v Crnomlju je organiziral dva seminarja za člane občinskih komitejev. Prvi je bil v Crnomlju, drugi v Metliki.

Namen seminarjev je bil, da se člani občinskih komitejev in sekretarji osnovnih organizacij seznanijo z gradivom VI. kongresa ZKS, s cilji ter nalogami, ki jih je nakazal kongres, da bodo vse to lahko tolmačili na frontnih vstajskih sestankih.

Seminarja v Metliki so se udeležili člani občinskih komitejev in sekretarji osnovnih organizacij občine Metlika, Gradac in Semič. O gospodarskem razvoju v naši državi je predaval tovariš Zalar iz Ljubljane, o zunanji politiki naše države in problemih v svetu tovariš Sergej Vošnjak, urednik Slovenskega poročevalca, o finančni politiki in davkih tovariš Franc Košir, in o delavskih svetih direktor tovarne učil v Crnomlju tovariš Kranjc. Nad 30 obiskovalcev seminarja je pazno poslušalo vsa predavanja, vsakemu predavanju pa je sledila živahna razprava. Z zadovoljstvom so na zaključku ugotovili, da so na seminarju veliko pridobili in da jim bo to znanje koristilo pri nadaljnjem delu. Tudi tokrat pa so se spet pokazali najbolj nedisciplinirane komunisti iz Suhorja in Drašič, ki se niso odzvali vabilu na seminar, pa tudi posamezni člani občinskega komiteja v Metliki so izostali, čeprav bi bil prav njim najbolj potreben.

Zadnji dan seminarja je govoril tudi sekretar okrajnega komiteja tovariš Martin Zugelj, ki je zlasti poudaril velik pomen preimenovanja ZKJ v današnji dobi naše graditve, potrebo idejno-političnega dela v vseh množičnih organizacijah in naloge komunistov, ki morajo biti najaktivnejši borci za socializem. Ko je govoril o potrebi demokracije v osnovnih organizacijah ZK, je navedel primer, kako hočejo nekateri člani izkoristiti to demokracijo v Podzemlju, kjer je 15 članov ZK, krivdo za neaktivno delo pri prosveti pa hočejo napraviti samo enemu in to ga že predlagali za izključitev. V resnici pa je prav ta najbolj delaven, za slabo stanje pa so krivi vsi člani v enaki meri.

Na Suhorju so posamezni komunisti že večkrat dokazali svoj nepravilni odnos do žena. Po navadi na sestanku samo molčijo ali kimaajo, le kadar se gre za kandidature žena, takrat so zgornji s svojo »teorijo«, češ da ženska ni za politiko, ampak samo za dom in kuhinjo. Ze to samo dovolj dokazuje njihovo »zgrajenost«, vendar se prav ti niso odzvali vabilu na seminar, čeprav so, na splošno vzeto, daleč zaostali za razvojem.

Na pohudo gospodarskega sveta okrajnega ljudskega odbora Novo mesto je bil prirejen v nedeljo 1. februarja v predelu Radobe pri Uršnih selih velik pogon na divje svinje in volkove. Pogona so se v velikem številu udeležili člani vseh lovskih društev novomeškega okraja in tudi člani lovskih društev Semič, edino iz lovške družine Novo mesto je bila udeležba slaba, ker so izostali nekateri najbolj znani lovci. Skupno se je udeležilo pogona okrog 150 lovcev. Dasi je bil razpored lovcev po stotih dober in je bila v lovski skupini divjih svinj ter je našlo tudi vse strelivo, je bil pogon brezuspešen, ali kot pravijo lovci, brez dlake. O vzrokih za neuspeh pogona in o pogonih sploh homo obširneje pisali v eni prihodnjih števil.

POPRAVEK. V zadnji številki »Dolenjskega lista« smo med lovskimi novicami pri- nesli tudi vest, da sta lovca Alojz Orel in Rojce našlela na skupino enajstih svinj. To je bila pomota, ker je bil z Alojzom Orlom tovariš Rajko Hrovat iz Zagradca in ne Rojce, ki je tudi ob tej priliki podri eno svinjo.

»Junaški« divji lovec v krilu

Lovci iz Sentruperta pri Mokronogu si že vso zimo brusijo pete, da bi podkurili kakšnomu ščetinarju, ki se kak rad zadržuje v njihovem lovišču, toda dosedaj je bil njihov trud zastonj. Kaža, da bodo v njihovi okolici močno razširjen strah pred čemsi nerese, in lovci obširno raje tamo verjamejo, kot da bi protikulski na lastni koži, koliko je resnice na tej vsakokrat močno protirani nevarnosti. Kot zahtujajo kritični opazovalci, lovci ščetinarje lovske družine veliko bolj korajžno naskakujejo ščetinarje pri goriki peči ob litru vina, kot v neprijaznih globinah zasneženega lovišča. Zato je te dni tembolj začudila vse novice, ki ni na žalost nobena lovška rača, paši na resnični dogodki, katerega so odkrili člani postaje Ljudske milice iz Mokronoga.

»Lovec« Jože Vrtačnik, član lovke družine Dol pri Litji, občina Gabrovka, se je na svojevrsten mrharski način lotil uničevanja divjih prašičev: na stečajnih jim nastavlja zanke iz močne žice. Tako je ob neki priliki to zimo ujel velikega prašiča, ki se je močno žice zaslonil otopal celo noč in mučil toliko časa, da se končno prišel lažadni lovec in ga s strelom rešil nadaljnjih muk. Ta nevezleden primer mrharsva ni ostal osamljen. Toda kot neverjetna predpustna potegavščina se sliši, da se je tega pota lotila tudi ženska, in sicer Justina Kobler iz vasi Zaloka — Drenovec št. 19, občina Sentjani. Ta in po vzgledu slovske Vrtačnika nastavlja zanko v gozdu, v katero se je ujela okrog 140 kg težka svinja. Ta je ujeta v zanki dolgo časa žalostno cvilita, dokler niso prišli drvarji in drugi ljudje ter svinjo s sekirami pobili v navzočnosti »junaškega« divjega lovca v krilu. Pri razčlenitvi svinje so našli v njej 9 mladčev.

Vsi resnični lovci in ljubitelji živali smo prepričani, da bodo organi ljudske oblasti priznali za tako racionalizatorstvo mrharsva primerno »nagrada«.

NAPAD PARTIZANOV na Pleterje

DR. JOSIP EDGAR LEOPOLD

Iz dnevnika »Kartuzija Pleterje in partizani od leta 1941—1945« objavljamo z dovoljenjem pisca z. dr. Josipa Edgara Leopolda, priorja pleterjske kartuzije, naslednje poglavje. Ta meseček 10-letnica partizanskega napada na Pleterje, v katerih se je v novembru 1942 ugnedila bela garda in nasilno ustrahovala in pobijala zavedne Slovence, zgodovinsko pomembno svetišče kartuzijcev pa izpremenila v razbojniško jamo nemorale in zločinstva.

Sestega decembra 1942. leta sta šla admiral Vučer in pleterjski prior na »Gracarjev turec« k Rudezevim, pogledat veliko škodo, ki so jo utrpeli. Ta starinski in arhitektonsko zanimivi grad, tako lepo stoječ na griču, je pogorel malone ves. Ostali so le goli zidovi in pa prostorna soba, kjer je bila pogasila ogenj gospodinja Vlasta Rudež-Schöppova s služkinjo. Zgorela so tudi vsa gospodarska poslopja. Da so partizani grad zažgali, so bili krivi beli. Če bi se ne bili vselili vanj, bi bil grad gotovo ostal, zlasti ker je bilo splošno znano, da so prebivalci »Gracarjevega Turna« pristajali osvobodilnega boja in veliko pomagajo partizanom. (Danes je »Gracarjev turec« s podporo »Društva za varstvo spomenikov« deloma že obnovljen.)

Na potu pred Orehovo sta srečala partizansko patruljo, ki jo je vodil Jur Levničnik. Admiral Vučer, »ded Jurac«, se je razveselil, da vidi Levničnika. Jur Levničnik je rekel priorju: »Ravno prav, da sva se srečala: dvojce pisem imam za vas,« in mu ju dal. Rekli so Vučerju, naj pride na »Gracarjev turec«, in se odpeljali dalje.

Evo, celotni tekst enega teh pisem:

Odprto pismo
predstojništvu kartuzijskega
samostana

Pleterje

V začetku novembra letos se je vse lila v vaš samostan izdajalska in protinardna obožena belogardistična banda z namenom, da od tu strahuje in pobija poštene in zavedne Slovence, ropa njihovo premoženje in jim požiga domove. Ne samo, da obstoj bele garde pomeni izdajstvo, na življenje in smrt povezano s tistimi sovražniki naroda, ki so zapisali na svoj bojni prapor uničenje in podjarmljenje slovenskih narodov, med njimi tudi našega slovenskega naroda, bela garda se vrhu tega ne ustavi niti pred hišami miru in molitve, kakor so Pleterje, temveč jih spreminja v gnezda izdajalcev, razbojnikov, ubijalcev in požigalcev. Ni jim dosti, da so spreminili naše šole, cerkve in gradove v protinardne trdnjave, iz katerih prizadevajo gorje našemu ljudstvu. Zdej so se v ta namen utrdili tudi v vašem znamenitem samostanu in zgodovinski

Na zaključku seminarja so se pogovorili tudi o nepravilnostih v delu ZK v Metliki. Tu imajo nekateri člani po šest in več funkcij in je vsled tega nemogoče, da bi katero koli dobro opravljali. Ves prosti čas zapravijo na sejah in sestankih, ki se jih pač morajo udeleževati zaradi discipline. Je pa na drugi strani v Metliki skoraj polovica članov ZK, ki nimajo nobene odgovorne naloge v organizaciji. Udeležijo se kvečjemu sestankov, nekateri pa tudi teh ne. Studija v osnovni organizaciji se udeležuje komaj polovica članov ali še toliko ne. Naravno, da takim komunistom manjka tiste predanosti in moralne vrednote, ki mora odlikovati člana ZK. Tak član mora zanositi, postane mlačen in kaj kmalu zajadra v tabor nazadnjaštva. Pri takem pasivnem odnosu do lastne izobrazbe ni nič čudnega, da grede celo stari komunisti v cerkev na poroko in to »naknadno«, da dajo otroke h krstu in jih pošiljajo k verouku. Ko so nekoč vprašali nekega takega »komunista«, zakaj ni šel takoj po civilni poroki še v cerkev, je rekel, da se je pač bal, da ne bi potem dobil opeke in cementa za gradnjo hiše. Dovolj žalostno za človeka, ki se je štel za člana ZK, in vedel, da se pri nas dodeljuje opeka in ostalo gradivo na osnovi potrebe in ne članstva v tej ali oni organizaciji in da je pri nas po vojni dobilo material za židavo in kredit več nečlanov kot članov ZK. S to izjavo je samo dokazal, da je dvoličnež in hinavec, za take pa ni prostora v Zvezi komunistov. Takih primerov je še več in potrebno je, da vse take potuhnjence in koristolovce organizacije počistijo iz svojih vrst.

R. F.

Ljudje na Livoldu si želijo napredka

Kočevska se giblje in oblikuje po svoje. Slovenci iz vseh slovenskih pokrajin so tu našli nove domove in novo življenje. Za Hitlerja vneti Kočevarji so šli v svojo obljubljeno deželo in pustili na pol zapuščene domove drugim — pridnejšim in potrebnjšim. S požganih domačij so prišli Belokranjci, potem Prekmurci, Tolminci, Idriječani, Cabranci, Stajerci in Goričani. Ostalo je celo nekaj Nemcev, bivših vojnih ujetnikov in krepko so prišli za delo. Primorski rojak je pripeljal s seboj zakonsko družico celo iz vroče Kalabrije. Vse to živi, dela in se giblje danes po Kočevskem in si ustvarja boljše bodočnost.

V zimskem času sicer počiva kmečko delo na polju, vendar pa je dosti drugega dela. V velikem modernem hlevu imajo sto krav-mlekarij, ki jih po večini oskrbujejo žene, jih molzejo

Skrb za otroke padlih borcev ena izmed glavnih nalog Zveze borcev v Beli krajini

V soboto, 31. januarja, je bila v Crnomlju konferenca delegatov krajevnih odborov Zveze borcev, na kateri so izvolili tudi občinski odbor ZB Crnomelj. Novi odbor bo imel precej dela, kot najvažnejšo nalogo pa si je postavil skrb za otroke padlih borcev. Poskrbeli bodo za bodočnost teh otrok, da se bodo izučili primernih obrti oz. obiskovali šole. Takih otrok je 340, poleg teh pa je še 250 otrok staršev, ki so umrli v internaciji.

Odbor je poleg tega razpravljal o pripravah za proslavo 10. obletnice zasedanja SNOS, ki bo 28. februarja prihodnjega leta. V zvezi s proslavo te obletnice bo odkritih več spominskih plošč in centralni spomenik belokranjskim žrtvam v Crnomlju. Zveza borcev bo pripravila tudi proslavo desete obletnice ustanovitve 15. Belokranjske brigade, ki bo prirejana letošnjo jesen.

in pripravljajo mleko za oddajo v skupno mlekarno v Kočevju. Napake, ki se pojavljajo, so največ vzrok neznanja in zato so letos v Livoldu pričeli z delom ljudske prosvete. Organizirali so gospodarska in gospodinjstva predavanja ter kuharski tečaj, ki je prav dobro uspel. S podobnimi tečaji so pričeli tudi v Dolgi vasi. Gospodinjstvom vprašanjem je treba posvetiti še več pozornosti, ker je to nujno potrebno. Dobro bi bilo, če bi ponatisnili »Ljudsko kuharico«, ki je prav primerna za naše podoželje in tečaje, ker ima v razumljivem jeziku napisane najpotrebnejše osnovne nauke, ki jih mora vedeti vsaka podoželjska gospodinja.

Na deželi bi morali urediti tudi vrtičke zaradi raznih kuhinjskih dišav, ki delajo jedi okusnejše in lažje prebavljive. Tudi to je važna zadeva, ki se je bodo lotile gospodinjice že letos v Livoldu in nemara tudi drugod. Vaščani pa nameravajo s pomočjo OLO Kočevje postaviti še letos javno kopališče, ker je kopanje v Rinzi nehigijensko in poleti tudi vode ni. Ravno to zimo je bil v Livoldu napeljan vodovod in tako so slednjič ljudje in živina prišli do zdrave pitne vode, ki je bo tudi za kopališče dovolj.

Hvale vredna je tudi samoiniciativnost Livoldčanov, ki so se pozanimali za tečaj in predavanja ter sami nosili vse stroške.

R. B.

ZIVLJENJEPIS MARŠALA TITA

BO IZDALA CANKARJEVA ZALOŽBA V LJUBLJANI

Vse bralce in naročnike »Dolenjskega lista« obveščamo, da bo življenjepis maršala Tita, ki ga je napisal Vladimir Dedijer in ki je vzbudil tolikšno zanimanje po svetu in doma, izdala v slovensčini Cankarjeva založba. — Založba bo v kratkem razpisala za to obsežno delo prednaročilo in razposlala naročilnice. Na to izredno delo, ki ga trenutno objavljajo tudi časopisi v Franciji in Italiji, že zdaj opozarjamo vse naše bralce, šole, delovne kolektive, sindikate, društva in vse naše organizacije.

Podprimo politično-vzgojno in kulturno poslanstvo PREŠERNOVE DRUŽBE

Na letošnji Prešernov dan, v nedeljo 8. februarja, bo v Ljubljani ustanovni občni zbor Prešernove družbe. Prešernova družba bo izkoristila izkušnje mnogih predvojnih in povojnih družb, ki so zaradi dobro začetega dela, predvsem pa zaradi svoje naslovnice na močne, politične organizacije znale doseči množične naklade svojih knjig. Naklada Prešernove knjižnice pri Slovenskem knjižnem zavodu je začela zadnja leta močno upadati, saj je n. pr. od 80.000 izvodov v letu 1951 padla v pičlih dveh letih kar na 13.000 izvodov. Razpečevanje knjig izključno po knjigarnah — v nemali meri pa tudi slaba izbira knjig — je bilo preskromno, da bi bilo lahko zajelo sleherni vas, niti ni bilo mogoče na tak način obdržati visoko naklado prvih let te knjižnice.

Prešernova družba se je odločila za izdajanje lepe, napredne slovenske knjige. Dobro vemo, da je premalo ponujati knjigo delovnim ljudem samo v knjigarnah. Prešernova družba si bo ustvarila široko mrežo poverjenikov, ki bodo z ljubeznivo razširjali knjigo v našo zadnjo vas. Vsako leto bo družba izdala koledar, dve lepokolejni knjigi, eno poljudnoznanstveno in eno mladinsko. O programu vsakoletne knjižne zbirke ne bo odločal samo odbor, temveč tudi občni zbor, na katerem bodo razpravljali o tem važnem vprašanju vsi ustanovni, redni in podporni člani. Ustanovni oziroma podporni član lahko postane vsak posameznik, delovni kolektiv, ustanova ali organizacija. Enkratna ustanovna znaša najmanj 25.000 din, podpornina 5000 do 25.000 din, za posameznike pa je podpornina 1000 do 5000 din. Vsi člani bodo brezplačno prejeli redne knjige, izredne pa s popustom. Predvidena naročnina za 5 rednih knjig bo od 200 do 250 dinarjev, ki pa se lahko plačuje tudi v obrokih po 50 dinarjev.

Doslej delujejo iniciativni odbori Prešernove knjižnice že v mnogih krajih Slovenije. Samo v Mariboru so obljubili zbrati 10.000 naročnikov oziroma članov. V Novem mestu se je iniciativni odbor Prešernove družbe v ponedeljek že drugi sestel in razpravljal o po-

trebnih ukrepih za vzpostavitev mreže poverjenikov, ki naj bi bili v vseh občinah in šolskih okoliših, le-ti pa si bodo organizirali mrežo sodelavcev v sleherni vasi. Predsednik iniciativnega odbora je tov. Lojze Nečimer, šolski upravitelj iz Smihela pri Novem mestu.

Te dni slavimo spominski dan največjega genija slovenskega naroda. Prešernov dan je praznik slovenske kulture, predvsem pa slovenske knjige. Počastimo spomin velikega poeta z množičnim vstopanjem v Prešernovo družbo!

tajnik tov. Bogo Komelj, upravnik Studijske knjižnice Mirana Jarca, blagajnik pa tov. Ludvik Golob, ravnatelj podružnice Narodne banke v Novem mestu. V odboru sodelujejo kot člani tovariši Vladimir Berce, predsednik Sveta za kulturo in prosveto na OLO Novo mesto, profesor Milan Dodič, učitelj Marjan Tratar, Tone Gošnik, urednik »Dolenjskega lista«, in Zmago Rafof, komercialist Tekstilne tovarne Novo mesto. Poverjeniki Prešernove družbe so doslej: Saša Papež v Novem mestu, Bojan Brezovar v Rakovniku, Vilko Videčnik v Mokronogu, Tilka Banar v Sentjerneju, Slavko Vute v Žužemberku, Francka Cerne v Skočju, Vlasta Likar v Smarjeti in Adolf Grum v Trebnju.

Podprimo politično-vzgojno in kulturno poslanstvo Prešernove družbe z vpisovanjem v njeno članstvo in s plačevanjem ustanovnih in podpornih. Poskrbimo, da bo prišla lepa napredna slovenska knjiga v sleherno našo hišo!

Ko odhajajo Vaši fantje in možje na odsluženje vojaškega roka v JLA ali na orožne vaje, jim nikar ne pozabite naročiti tudi »Dolenjskega lista«! Vsak teden jim bo prinašal vse dolenjske novice in zanimivosti — zato jim takoj pripravite to veselje!

nam bo hudo ničiti samostan, ki nam v osvobodilnem boju toliko pomaga, toda če se beli ne izselijo, bomo primorani to storiti.

Prejeto je prepis odprtega pisma: Osvobodilne fronte Slovenije poslal škofu Rožmanu v Ljubljano, s prošnjo, da posreduje pri Beli gardi, naj čimprej zapusti »...« samostan, kjer so se sploh naselili s silo in proti naši volji.

Škof Rožman je čez nekaj časa odgovoril, da v tej zadevi ne more ničesar storiti, češ da nima nobenih zvez z vodečimi ljudmi pri Beli gardi.

Isto odprto pismo j. prior poslal komandantom Bele garde v Pleterjah, naj ga pošljejo svojim višjim, in jih zaprosil, da se umaknejo iz samostana, kjer so tako brez potrebe in koristi, ter s tem rešijo Pleterje. Pismo so prebrali in ga tudi poslali na višjo komando. Odgovor je bil: Mi se iz Pleterij ne moremo umakniti, kajti to bi partizani uporabili za svoje propagandne namene, poudarjajoč slabost Bele garde.

Priorju je sedaj bilo jasno, kaj čaka kartuzijo Pleterje. Prej ali kasneje bodo partizani uresničili, kar so napovedali v začetku decembra. To je sprotiči tudi sobratom, da bodo pripravljani.

Za vsak primer je prior pisal Francu Pirkoviču in mu pojasnil, da je ukrenil vse potrebno, da bi bele izgnal iz Pleterij, toda zaman — dobil ni nobene podpore. Beli so si vtepli v glavo, da bodo Pleterje lahko branili pred partizani, in to so tudi trdili. Zaposil

ga je tudi, naj na vse načine skuša Pleterje rešiti; če je pa potrebno, da jih napadejo, naj se zgodi tudi to.

Franc Pirkovič je odgovoril, da se bo za Pleterje vsekakor zavzel, kolikor je v njegovi moči, jamčiti pa seveda ne more prav nič, ker to ni odvisno od njega, temveč od višje komande.

Dnevi so nam minevali v pričakovanju. Beli so še kar naprej tlačili v Pleterjih. Bivanje belih in njihovo vedenje — to so bili najbolj črni dnevi v zgodovini Pleterij. Koliko smo vsi trpeli od njihovega prostaštva in brezobzirnosti, nesramnosti in divjaštva je težko opisati! Kako je bilo vse umazano, kjer so stanovali! Koliko škode so nam prizadejali! Po vrhu so nam še nesramno pisali, za primer, če bi odšli (12. jan. 1943): »Ako se to zgodi, prevzimate nadaljnjo odgovornost za usodo samostana sami.« Kakšna sreča, če bi bili res odšli!

18. februarja 1943 okrog 10 ponoči je začelo pokati. Vsi smo se prebudili, misleč, da imajo beli spet kako nočno vajo. Pokanje je postajalo čedalje huje. Kaj je to? Vaje to vendar niso! Ne, to so partizani, ki napadajo Pleterje, da vržejo ven belogardiste. Čudno! Ali so partizani vedeli, da je ta dan proti večeru večina belih odšla na pohod in da so odnesli s seboj vse mitraljeze? Doma je ostalo komaj kakih sto belih: razen pušk in ročnih granat so imeli samo brzostrelko in pa eno streljivo v stolpu. Električne luči ni bilo, ker so partizani pred napadom podžigali drog z napeljav pri transformatorju in tako prekinili tok.

(Nadaljevanje sledi.)

JOZE DULAR:

ZVESTO PRIJATELJSTVO

(OB TEDNU KNJIGE)

Spominjam se... Bilo je o prvih počitnicah. Zunaj je deževalo, bilo je hladno vreme, jaz pa sem ležal na velikih kmečki peči, iz katere so že dopoldne vzeli kruh. Zdaj je bila prijetno mlačna, da me ni peklo v kolmoce, s katerimi sem si podpiral glavo.

Bil sem majhen, droban fantič, ki se je pravkar pregrizel skozi prvo učenost abecednika. Tako sem zdaj s peči prisluškoval dežju, ki je škrobotal pod napuščem. Sam sem bil v sobi in prav na kraju peči je ležala debela, rjava knjiga. Bila je že oguljena, hrbet ji je bil potemnel od številnih rok, ki so jo prijemale ob večerih.

Videl sem jo tam ležati že prej, toda ni me zanimala. Zdaj pa sem se nenadoma napol dvignil in jo potegnil k sebi. Odprl sem jo. Brez radovednosti. In sem bral: »Vedež. Casopis za šolsko mladost. Vredoval Janez Navratil. II. tečaj 1849. V četrti 4. prisenca.

Bila je prva nešolska knjiga, ki mi je prišla v roke. Bral sem besedo za besedo, zgodbo za zgodbo. Kak čudovit svet se je nenadoma odprl pred menoj! Ubogi abecednik! Kje bi se mogel meriti z učenostjo, ki so jo neznanji ljudje pred toliko desetletji tako radodarno natrpali v to knjigo.

In bral sem »pripovedi« o zgubljenem sinu, zvedel sem, kako je nekdo osleplil svojega prijatelja, prvič slisal ljudsko modrost, da »po hudi tovarišiji rada glava boli«. Potem pa sem bral kar povprek: »Popisi življenja znamenitih Slovanov«, »Ne hodite na led«, »Sova za strah«, »Od strupa v jeternicah in krvavicah«, »Katera žival je, glede na njeno velikost, nar močnejši na svetu« (tu sem zvedel, da je to bolha, ki skoči dve stokrat tako visoko in čez dve stokrat tako daleč, kot je nje život dolg).

In bral sem o fantalini, ki želi tobač pije, o slepcu s plunko, o srčnem dečku in nezvestem psu, o milosrčni hčerki in našel tam vmes znamenito podučenje »kako kebre pokončati in mertve v prid obrnitosti, kjer se mi je razodelo, da iz 12 bokalov na poseben način scvrtnih kebrov lahko dobimo 3 bokale kolomazila. In kje so bile še vse druge zgodbe in povesti, kje vse neštete vzhod in prazne vere, kje drobtinice, smešnice in zastavice!

Pred mano je zaživel nov svet, tako lep in čudovit, da sem pozabil na jed in spanje. In živel sem s temi velikimi in malimi junaki, se z njimi smejal, z njimi trpel, z njimi umiral. Zjutraj, čez dan in zvečer sem jim zvesto stal ob strani. Ne abecednik, ta knjiga mi je bila prvi resnični nepogrešljiv prijatelj.

Toda nekega dne mi je rekla teta: »Daj sem tisto knjigo! Samo branje si boš pokvaril.« »Kako pokvaril?« sem se začudil in potegnul knjigo k sebi, ker se je teta že stegnila po njej.

»Saj vidiš, da piše: kert, pert smert! Kje pa beremo danes tako? Samo branje si boš pokvaril, pravim!« »Saj je vseeno,« sem se branil. »To je res tako pisano, vse drugo pa je čisto prav.«

»Nič ni prav in tudi vseeno ni!« je teta vztrajala pri svojem.

Tisti dan sem še ubranil svojega Vedeža, naslednje jutro pa ga nisem več našel, čepraj sem ga zvečer skrnil za šivalni stroj.

Jokal sem, to se spominjam, bridko jokal. In naj me je skušala teta potolažiti, naj mi je ponujala to in ono, ničesar nisem maral.

Konec je naredila moja mati. »Daj mu tisto knjigo, da bo mir,« je rekla teti. »Ce si bo res branje pokvaril, za kar pa menda ni nevarnosti, si ga bo že v jeseni v šoli spet popravlil.«

Materina je obveljala in teta mi je vrnila knjigo. In uspelo mi je, da sem Vedeža uvrstil v svojo knjižnico. Zvest prijatelj mi je ostal do današnjih dni.

Oni dan mi je urednik naročil, naj nekaj napišem za Teden knjige. In izšla so navodila, kako naj knjigo propagiram in jo razširim med ljudstvom. Treba je predavanj, treba je literarnih večerov, kulturnih prireditev, knjižnih razstav! Treba je dati knjigo ljudstvu, da jo bo vzljubilo. Njegova prijateljica naj postane!

Jaz pa pravim samo eno: potrebno je to! Toda mislim si: težko je nekomu vsiliti prijatelja. Vendarle pa, če mu samo pokažemo pot do njeza, je že veliko. Mogoče mu bo ostal zvest. Jaz sem mu.

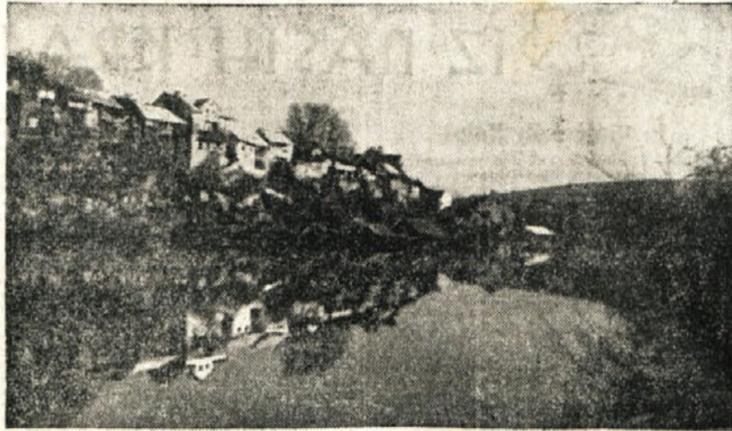
In ko danes spoštljivo držim v rokah Vedeža, tega svojega prvega resničnega prijatelja — kako tiho je praznoval svojo stoletnico! — prijatelja, ki sem mu v svojem mladostnem navdušenju zadal prenekatero rano (o, to se mu pozna na njegovi častuljivi obleki!), se ob enem hvaležno spominjam vseh nešteti knjig, ki so v teh dolgih letih romale skozi moje roke, mi zvesto obstale ob strani in mi bile nenehno studenec znanja, radosti in tihih ur.

In blagrujem ljudi, ki jim je, rekel bi, dana milost, da jim ni treba knjige vsiljevati. V tihih ali prešerni uri jo najdejo in prijatelji si ostanejo.

O, da bi tudi vam bila dana ta sreča zvestega prijateljstva!

Cankarjevi, Hlapci na melliškem odru

Metliška igralska družina je pred kratkim v režiji tov. Viktorja Sviglja uprizorila na domačem odru Cankarjeve »Hlapce«. Drama v petih aktih, ki jo je Cankar napisal pred 44 leti in za katero se je sam izrazil, da je bila do tedaj njegovo največje delo in da je »zgrajena od kamna«, je vsekar vreden prikaz tedanjih šolnikov in ostalih ljudi, ki so bili bodisi sluga ali pa gospodarji tedanjih političnih razmer. Dve leti prej je namreč pri volitvah v avstrijski državni zbor z veliko večino zmagala klerikalna stranka, ki si je potem pri nas s silo skušala podrediti vse politično, gospodarsko in kulturno življenje. Bila je doba pravega duhovnega nasilja in Cankar je dobro vedel, kakšen odmev bo našlo v javnosti to njegovo delo, saj je takrat sam pisal svojemu založniku: »... Naredil sem veren portret naših sedanjih nadvse umazanih političnih razmer. Če pride (drama) na oder, bodo tulili: in priti morate!«

Na Krki

Tiha in nema se vije krog mesta in ga objema kot ljubica zvesta. Zadnja luč sije še tam izmed vej, Krka se vije počasi naprej... Adijo, adijo!

Kakor meglice, kakor podce, sredi te reke časi hitijo... Morda na peke, ljuba, adijo!

Dragotin Kette

Lepa knjiga za mladino in odrasle

Ivan Ribičič: Povesti z gorā

Uredništvo »Gorenjskega glasa« v Kranju je izdalo knjigo na pol pravilničnih povesti znanega mladinskega pisatelja Ribičiča. Kakor pove že naslov, je okvir vseh teh zgodb (o slepcu in grdi deklici, o Pastirju Gabru, Godcu Mihi in divjem možu, o Beli srni, Orliču in druge) prepleti in čarobni svet naših gorenjskih gorā, znan že iz mnogih otroških in mladinskih povesti, zadnje čase pa še posebno iz filma »Kekec«.

Ceprav povesti posegajo tudi v na pol bajni svet, so vendar pisane moderno in brez vse nepotrebne pravilničnega navlake, ohranjeno je le tisto, kar je v pravljici večno realno: plemenitost in lepota, povezanost s folklorno simboliko naših gorskih prebivalcev. Ribičič je te svoje Povesti z gorā posrečeno preplel z nekdanjo socialno problematiko, napisal jih pa tudi v lepem, sočnem jeziku. Knjigo priporočamo zlasti šolskim knjižnicam.

MISLI O KNJIGI

Crka, ki je ohranila besedo, je rodila knjigo. Iz kamnitih plošč, iz lončenih ploščic se je počasi, skozi stotletja, izoblikovala podoba knjige; papirus in pergament sta stopila na mesto kamna in glin, pisalo na mesto dleta.

Med izumom prvih pisav in med prvimi knjigami o našem smislu leže dolga stotletja, v katerih je neslutena moč crke rahljala pot kulturi in pot knjigi.

Knjiga, gledana z zornega kota večstoletnega razvoja človeštva, je najdragocenejša posoda, kar jih je iznašel človek. Zakaj posoda je namenjena ohranitvi in knjiga je tista, ki hrani in varuje najdragocenejše vrednote človeštva. Nič ni tako trpežno, kakor ta posoda duha, narejena iz krhke snovi, a zmogljiva neugnanejša obnačanja.

Ni si mogoče zamisliti kulture brez knjige — navkljub radiu, filmu in drugim poizkusom, da bi našli modernejše zunanje sredstvo notranjega oblikovanja in duševne rasti.

Knjiga ostaja neugnano živo in prepričljivo potrdilo naše splošnosti s tisočletji kulturne zgodovine. Magija crke nas osvaja vedno znova. S crko, z besedo ujemamo duha, z duhom ujemamo spoznanje, s spoznanji preoblikujemo sebe in žiljenje.

Hvala knjigam za misli, ki bi brez njih bili neskončno siromašnejši, za spoznanja, brez katerih bi bili še zmerom neboljani in šibki na tem našem planetu. Hvala jim za lepoto, za nso tisto čudovito tolažilno lepoto, s katero si ob njihovi pomoči lajšamo in slajšamo žiljenje. S knjigami si ustvarjamo umetno sonce, da nas greje na poteh žiljenja.

Kadar koli stojimo ob knjigah, prisluhni mo zvesto njihovemu glasu. Čujmo, kako nam dani poetje in misleci molče govorijo skozi neke, preko tolikih razpolin, pogorišč in grobov...

Iz razprave Božidarja Borka: »Hvala vam, knjige«

Betokraniska

Tihi peter od morjā — pala rosa z javora, ozdravila se ljubica, lepa moja Mandica.

Vzdramila se ljubica, ozdravila se rožice. »Dobro jutro, Mandica! jo pozdravi rozmarin, a rdeči nagerlin nagne se ji prav do ust.

Da sem jaz ta nagerlin!
Oton Zupančič

„Robinzon“ in „Prešernove poezije“

Prešernov teden je pravzaprav vsakoletni teden slovenske kulture. V njem počastimo spomin našega največjega genija, pesnika iz Vrbe, se nekako znova ogrejemo in obsvetimo ob luči, ki nam sije iz njegove nesmrtna poezije in iz idej tega velikega našega brata. In seveda je namen, da ga tudi globlje spoznamo — kajti tak zaklad, kot je Prešernova umetnost, nam odkrije zmerom nove dragotine, kadar koli pobskramo po njem. Letos tovarišuje s Prešernom še Teden slovenske knjige. Naj oboje čimbolj pomaga požaltniti drevo naše kulture, da bo obrodilo lepih sadov za posameznika in za narod.

Naprosen, da bi dal svoj prispevek za Teden slovenske knjige, sem hotel v pripovedni obliki napisati nekaj o svojih prvih srečanjih s knjigami, kajti prvi, še vsi rosnji spomini so najlepši. Pa me je prehitel prijatelj po srcu in peresu, Jože Dular. Tako mikavno in ljubeče je opisal svojega »Vedeža«, da sem se pred vsebinsko in stilom spoštljivo umaknil. Nekaj pa moram le napisati, kajti objuba je dolg, in urednik človeka ne spusti zlepa iz rok.

Vedež je revež, kakor je bil tisti »Vedež«, ki ga je Dular mikastil, kakor berete na tej strani. Jaz bom povedal, kako sem se seznanil v tretjem razredu osnovne šole z »Robinzonom« in »Poezijami dr. Prešerna«, dvema knjigama, ki sta mi od prvih srečanj z leposlovjem ostali najbolj živo v spominu. Prva zbog vsebine, druga pa... Takrat torej sem začel požirati knjige, in bilo mi je pač usojeno, da me bo ta lakota mučila vse življenje. Prvo literaturo mi je posodil učitelj iz šolske knjižnice. Med njimi je bila za vse šolarje kar obvezna povest o »Pridnem Janezku in hudobnem Mihcu«, in razumljivo, da je nobeden ni rad bral. Skozi moje roke so že šli »Zmaj v Bistriški dolini«, »Repoštev«, in še nekaj takih bukvic s podobami. Takrat pa mi je moj poznejši »knjižgarečevljnar Martin posodil prvo knjigo, ki me je resnično prevzela. Bil je »Robinzon«. — Slovenski mladini pripoveduje Janez Parapat. Tuje dežele, neskončna morja, otoki in drugo, vse to je dolgo polnilo moje domišljijo, in priznam, da mi jo včasih še sedaj, le dimenzije so širše. Kasneje mi je zgodba o Robinzonu postala kot nekak simbol knjige sploh — kajti svet lepe knjige, pripovedne in pesniške, je svet fantazije, toda fantazije, ki se rojeva

in diha sredi vsakdanje realnosti, kakor ima fantazijska zgodba o Robinzonu svoj vir v resničnem dogodku. Bila je prva knjiga, ki me je učila misliti in je pokazala, kako se domišljija razmahne in kje je skrita hrana zanjo.

Nedolgo potem mi je bil taisti Martin (star možiček, krpajoč čevlje v bajti tik gozda; v spominu mi živi skoraj kot gozdu mož) daroval knjigo Prešernovih pesmi.

»Na, fant, boš videl, kako se lepo bere.« Bralo se je res lepo, toda kaj je imel od tega branja desetletni vaški pobič! Čudna vsebina, čudne besede, bral sem pa le rad, ker je tako lepo teklo in sem majhno že tudi vedel, kaj je Prešeren. Toda srečanje s Prešernovo poezijo se je klavrno končalo. Moja krušna mati, preprosta toda načitana ženica, mi je knjigo kratkomalo vzela, pa še okrog ušes se je posvetilo, ker »berem take stvari«. Drugi dan, ko je bilo spet jasno, sem jo kajpak prosil, naj mi knjigo da, pa me je vprašala, kaj sploh razumem v nji. Omenil sem ji pesem, ki mi je bila naj bolj všeč in edina kolikor toliko razumljiva: »Povodnji mož«.

»Vidiš, da si še premajhen,« mi je rekla na kratko in Prešernovih Poezij potem dolgo nisem več videl... Zato pa sem Robinzona znal malone na pamet. Pa vendar tudi Prešeren ni bil zatoni v pozabo. In kadar me danes očara lepota in prevzame globina Sonetnega venca, se mi zazdi, da vidim pred seboj sebe — fantička, ki skoraj z nosom orje po straneh Prešernovih Poezij in že podzavestno sluti lepoto pesmi in slovenske vezane besede.

Ko to pišem, imam krog sebe vsakovrstne knjige. Na kupe pa jih leži prebranih na dolgi poti od tistih prvih srečanj do danes. Koliko glasu odmeva iz vseh, koliko misli so zapustile, koliko podob vtisnile v srce in duha. Človek bi jih rad zbral vsaj za trenutek okrog sebe. Ali še rajši tiste, ki so jih pisali. Pridite Prešeren pa Jurčič in Cankar in Gregorčič in Zupančič in vsa dolga vrsta naših pripovednikov in poetov. Roko bi vam stisnil, od srca dejal: Hvala vam! Za lepoto, ki ste mi jo trosili v mladosti in mi jo še obilneje dajete danes. Za misli, za spoznanja, kratkomalo za vse, kar polni in ožarja moj duhovni svet!... In pridite tudi vi drugi, iz daljnih časov in vseh mogočih dežel. In ne bi z manj radostnim obrazom stopil tudi pred starega Daniela Defoa:

»Vaš Robinzon je bil moja prva leposlovna hrana. Hvala vam! In nič hudega, če bi stal zraven še njegov skromni slovenitelj Parapat... Ne bodo prišli in ne morem jim stisniti rok. Toda zdi se mi, da so knjige posepele: Saj smo me s teboj. Me hranimo najvrednejše dragocenosti njihovih sre in glav. Samo posezi, odkrivaj, uživaj...»

Da, da! Knjiga je lahko vedno in povsod z nami. Hrani nas, odpira vedno nova obzorja, nam odkriva vse kontinente zemlje in duha. In namen Tedna slovenske knjige je, da bi se tega vnovič in globoko zavedli. Sleherni, ki knjigo ljubi in ki ve, kaj knjiga pomeni v življenju posameznika in naroda, mora zanjo navdušiti tudi druge. V tem je plemenit propagandni namen Tedna slovenske knjige. Naj bo res uspešen! Severin Sali

Spet sem pozabil

poslati zaostanek naročnine za Dolenjski list! Se nocoj bom izpolnil položnico, sicer ne bom nezgodno zavarovan.

Oglejte si 'utkovne predstave!

Končno se je lutkarjem novometnega metliškega in poljskega gledališča zgraditi lutkovni oder. S pomočjo gradbenega podjetja »Krka« in Društva prijateljev mladine so postavili prenosljiv lutkovni oder. Tako je zdaj že narejen prvi korak za uredništvo občinskega načrta gostovanj po osnovnih šolah v »Kralju Predstave« v mestu bodo redno vsajih 14 dni ob sobotah in nedeljah ob 14 uri popoldne. Prva predstava »Radovedni Pavliha« bo v soboto dne 15. februarja 1953 ob 14 uri, nato pa v nedeljo, dne 15. februarja 1953 ob 14 uri v osnovni šoli Novo mesto. Za ti dve predstavi ni vstopnine. Za tem bo več ponovitev »Rdeče kaptice« itd. Podrobnosti bodo objavljene v »Dolenjskem listu«, zato ga redno berite! A. B.

Tri „enodejanke“ za naše odre

»Tri enodejanke« v zbirki Knjižnice ljudskih iger je izdala Ljudska prosveta Slovenije, da bi ugodila povpraševanju igralskih skupin po krajših, lažjih veseligradah, ki vsebinsko in scensko niso zahtevne in so zato izvedljive tudi na začetniških in mladinskih vaških ter šolskih odrih.

»Našli so se«, Antona Ingoliča vesela enodejanke iz polpreteklega časa, je zgodba o profesorju Andreju Sircu, po srcu mlademu petdesetletnemu samcu, ki organizira na letovišču skupino svojih dijakov, da mu uprizorijo njegovo igro »Vsak je svoje sreče kovač«. V svojem »samskem« srcu si je Sirec zamislil v življenju dogodek enak onemu v igri; toda v življenju se zadeva drugače zasuka: mlado Ivanka, v katero je Sirec zaljubljen, dobi suplent Osat, Sireca pa uklene v zakonski jarem Ivanka mati-vdova. Avtor prikazuje v igri vrsto bolj ali manj smešnih malomestnih ljudi iz naše polpretekle dobe, njih razburjenost in veselo dogodivščine tako, da se bo ob tem zabavalo staro in mlado.

Igra je opremljena z režijskimi pripombami Janka Liška. Scena je preprosta: jasa sredi smrekovega gozda s pročeljem planinske kočice. V igri nastopa 14 oseb, sedem žensk in sedem moških. Igra je primerna zlasti za veselo priložnosti.

»Solskega nadzornika« Koste Trifkoviča, šalorigo s petjem v enem dejanju, je prevedel Fran Onič. Kot ostale Trifkovičeve enodejanke se odlikuje tudi ta po spretnih zapletih in toplem humorju. Ko govori o podkupljivosti šolskega nadzornika v stari Avstriji in o članu Maticke, ki meni, da so knjige samo zato, da bi se vanje sir zavijal, se avtor na svoj blag na-

čin posmehuje onemu delu vojvodinskega meščanstva v drugi polovici preteklega stoletja. Lahkotno in zabavno pisana, povezana z ljubzensko zgodbo, si je eigna na srbskih odrih in drugod že davno osvojila občinstvo.

Scena je soba v učiteljevem stanovanju na vasi, nastopa 6 oseb, 2 ženske in 4 moški. »Krape« je edino ordrsko delo enega od najvidnejših srbskih pesnikov prejšnjega stoletja, delo »pesnika nacionalnih idej, republikanskih in demokratskih teženj in idealov«, ki je znan pri nas predvsem kot mladinski pesnik. Zaradi šaljive, vedre vsebine se igra na srbskih in hrvatskih odrih mnogo igrā.

Scena je: vrt, na levi strani hiša, na desni vodnjak. Nastopa osem oseb, dve ženski in šest moških ter kmetje in kmetice. »Tri enodejanke« stanejo brez poštnine 120 din in se naročajo pri Izvršnem odboru Ljudske prosvete Slovenije, Ljubljana, Miklošičeva c. št. 7.

Slovnica makedonskega jezika za inozemce

Državna založba LR Makedonije je objavila prvo slovnico makedonskega knjižnega jezika, namenjeno inozemskim slavistom. Knjigo, ki vsebuje poleg čisto jezikovnega dela tudi čitanko in slovar, je sestavil profesor slovanških jezikov na harwardski univerzi Horace Lunt. Citanka obsega izbrana besedila sodobnih makedonskih pisateljev; makedonsko-angleški slovar, ki je prvi te vrste, pa ima okrog 8000 besed.